THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST Telephones: ADelaide 7424-7425
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.

LABEL OF QUALITY TRADES AND LABOR COUNCIL 25

די גרויסע וויכטיגקייט פון דער אידישער שטימע

אין די יעצטיגע מוניציפאלע וואלען איז דער אינטערעס זעהר א קליינער, א דאנק דעם, וואס מעיאר סטיואַרט איז איינשטימיג דערוועהלט געווארען, אהן וועלכער עס איז אפאזיציע. אזוי אז מען קען ניט דערוואר־טען קיין צו גרויסע צאל שטימען אין טאג פון די וואלען.

לעצטעס יאר, ווען עס זענען געווען אזעלכע גרויסע אישוס ווי די „מאלערי גרעב" און „טאון פלעניג", זענען ארויסגעקומען בלויז נאהענט צו 50 פראצענט פון אלע בירגער אין טאראנטא, וועלכע זענען באראכטיגט צו שטימען.

דאס איז געווען אין א צייט ווען דער מוניציפאלער קאמפיין איז אנגעהויבען געווארען אין די ערשטע טעג פון חודש דעצעמבער, און ווען די ציטונגען האבען פאלעמיזירט, אויפגעקלערט דעם עולם וועגען די אישוס וועלכע זענען געשאפען צדדים.

אין יעצטיגען קאמפיין שפילען בלויז פערזענליכקייטען א ראלע, וועלכע פערזאן צו וועלכען אמט עס זאל דערוועהלט ווערען, און אין דעם זענען דאך זעהר ווייניג פראינטערעסירט.

אבער אויב פאר דער אלגעמיינער באפעלקערונג איז קיין באזונדער אינטערעס ניטא אין די יעצטיגע וואלען, איז אבער דער אידישער אינטערעס פונקט אזוי גרויס ווי אין די פארגאנגענע, און פייעליכט נאך א גרעסערער.

די אידען אין וואַרד פיער און וואַרד פינף זענען ניט קיין דערוועה־לעדיג קראפט. נאר א באלאנסירענדע מאכט. אין קיינע פון די וואַרדס זענען די אידען ניט אין קיין גענוגענדער צאל צו דערוועהלען א קאנדידאט צום סיטי קאנסיל. אבער מיר האבען גענוג שטימען צו איבערוועגען דעם באלאנס פון די איבעריגע קאנדידאטען. דאס הייסט, אז וואו די שטימען ווערען צופיילט צווישען די קאנדידאטען פון דער ניט־אידישער באפעלקע־רונג, זענען די אידישע שטימען וועלכע איבערוועגען אין איינעם אדער צווייי־טען זיים.

וויסענדיג, אז דאס איז אונזער קראפט, טאר דאס ניט פארנאכלע־סיגט ווערען.

נייטיאר, דער טאג פון די וואלען, קומט דאס יאר אויס פרייטאג, ערב שבת. א סך אידען וועלען צוליעב דעם פארנאכלעסיגען צו שטימען, טייל צוליעב דעם, וואס זיי וועלען ניט האבען קיין אינטערעס ארויסצוגעהן שטי־מען, און טייל צוליעב דעם, וואס נאך דריי א זייגער וועלען פיעלע ניט געהן שטימען.

עס איז דאריבער וויכטיג, אז די אידישע שטים־געבער אין יעדען וואַרד, איבערהויפט אין די וואַרדס פיער, פינף און צוויי, וואו אידישע קאנדידאטען לויפען פאר עסטער, און זאלען ארויסקומען שטימען פאר פריה, אום די באלאנסירענדע שטימען זאלען ניט פארלוירען געהן.

זאל זיך יעדער אידישער בירגער פארטראכטען וועגען דעם, זאל יעדער איבערלעהרען, קלאהר און רוהיג, ביי זיך אליין באטראכטען, וועלכע מאכט די אידישע שטימען אין זייערע הענט. וועלען זיי דאס האבען אין זינען, איז קיין צווייפעל ניט, אז יעדער איד וועט ארויס־געהן שטימען.

האט אין זינען צו געהן שטימען. שטימט ווי אזוי איהר ווילט, פאר וועמען איהר ווילט, אבער געהט ארויס שטימען.

די נייע „נאצים" באיקאט פראגראם

טאג־טעגליך קומען אן ידיעות איינע ערגער פון דער אנדערער וועגען דער לאגע פון די אידען אין דייטשלאנד.

די „נאצים" האלטען אין איין פארפאלגען די אידען אויף פארשיי־דענע אופנים, סיי עקאנאמיש און סיי גייסטיג.

עס איז היינט ניט מער קיין נייעס, ווען עס קומט אן א באריכט פון דייטשלאנד, אז אין דעם אדער צווייטען טייל פון לאנד איז פארגעקומען א פאגראם אויף אידען, אז מען האט געבראכען אידישע פענסטער און אידישע קעפ.

עס איז היינט ניט מער קיין וואונדער ווען די „נאצים" באַרימען זיך אז ווען זיי וועלען איבערנעמען די מאכט, וועלען זיי ארויסטרייבען אלע אידען פון דייטשלאנד. האט מען שוין געהערט די דאזיגע באַרימערייען, האט מען שוין געהערט היטלער'ס „אידען־פראגראם", וואס ער וועט טאן מיט די אידען אזוי שנעל ווי ער וועט איבערנעהמען די רעגיערונג אין דייטש־לאנד; האט מען זיך שוין צוגעוואוינט צו דעם. יעצט אבער קומט די נייעס, אז די „נאצים" פארפאלגען זייערע איינגעע מיטגלידער, וועלכע האנדלען, אדער געהען אריין עפעס קויפען אין א אידישען געשעפט.

די „נאצים" האבען איינגעפירט א פאלשטענדיג פאשיסטישע דיק־טאטור צווישען זייערע מיטגלידער און פירען דורך א סיסטעמאטישען באי־קאט אויף אידישע האנדעל. דאס איז א פארניכטונגס פראגראם. דאס איז א פראגראם צו ארויסרייסען דעם אידען מיט'ן וואורצעל פון לאנד.

ניט נאר טוען עס די „נאצים" אין דייטשלאנד, נאר זיי ווייזען א ביישפיעל פאר אנדערע אנטיסעמיטישע לענדער, און די ערשטע, וועלכע טוט נאך דייטשלאנד איז פוילען. די פוילישע אנטיסעמיטען נעמען דעם ביישפיעל פון די „נאצים", און א סיסטעמאטישער באיקאט ווערט דארטען אנגעפירט געגען די אידען.

די „נאצים" פארשפרייטען א שרעקליכען גיפט, וועלכער געהט ארום כמעט איבער גאנץ איירא־פא. דער דאזיגער גיפטיגער אנטיסעמיטיזם שלאגט ווארצלען אין רומעניע און אונגארן און אפילו אויף די באלקאנען, וואו אי־דען קרעכצען אונטער'ן יאך פון א שרעקליכען פארניכטענדען אנטיסע־מיטיזם.

דייטשלאנד איז אלע מאל געווען די זייגעלע פון „וויסענשפטליכען" אנטיסעמיטיזם.

דייטשלאנד האט אלע מאל באגרינדעט דעם אנטיסעמיטיזם אויף א „וויסענשאפטליכען באזיס. און איבעראל, וואו די אידען זענען אויסגעשטא־נען בלוט־בלבולים, איז דער דייטשער „וויסענשאפטליכער" אנטיסעמי־טיזם געווען דער הינטערגרונט.

נאך ביז היינטיגען טאג ליידען די אידען פון איבער דער גאנצער וועלט פון דעם דאזיגען שרעקליכען אנטיסעמיטיזם, וועלכער האט א „ווי־סענשאפטליכען" אונטערשלאק.

די „נאצים" האבען זיך יעצט געגומען אויף אן אנדער גרעבערען אופן. זיי האבען אמת, ניט קיין „וויסענשאפט" היינטער דעם, אבער זיי האבען דאך א נייעם איינפאל, וועלכער ווערט מיט גרויס באגייסטערונג נאכגעפאלגט אין אנדערע לענדער.

די „נאצים", דאס איז א שרעקליכע שלאנג, וועלכע פארפאלגט דאס גאנצע אידישע פאלק איבער דער גאנצער וועלט.

געבורט קאנטראל

(טעגליכע שמועסען)
פון יצחקי

ווייסט איהר, מיינע ליבע לעזער, וואס עס איז היינט די ברענענדיגסטע פראגע אויפ'ן טאג־אָרדנונג ביי אונז אין שטאדט?

(אלע לעזער צוזאמען) אווארע ווייי־סען מיר. דאס איז דער מוניציפאלער וואהל־קאמפיין וועלכער פלאקערט איצט ווי א העליש פייער...

נייין, היינטיגס מאל, טוט עס מיר זעהר לייד צו אינפארמירען אייך, מיינע טייערע, אז איהר האט ניט געטראפען. וועגען דעם וואהל־קאמפיין רעדט מען אויך אביסעל אין שטאדט, אבער דאס איז ווייט ניט די ברענענדיגסטע פראגע. עס איז פאראן איצט אן אנדער פראגע וועל־כע האלט געשפאנט דעם טאראנטאער עולם — דאס איז די פראגע פון געבורט קאנ־טראל.

יעס, סער, "בוירט קאנטראל" איז דער געשפרעד פון טאג אין־טאג. אין־דער בעסטער באוויין פאר דעם איז, אז אפילו די "טעלעגראם" האט פארראוקט די וואהלען־נייעס אן א זייט אין האט גע־ווירמעט מאנטאג וועלכער איז געווען נאַ־מינאציאנס טאג, א ספעציעלען ערייטאַרי־על, דעם דאזיגען ענין.

אויב איהר פארשטעהט פאליטיק און איהר באגרייפט וואס עס מיינט אזוינס פאר־א צייטונג אן עלעקשאן קאמפיין, וועט איהר פארשטעהן ווי וויכטיג די "בוריט קאנטראל" פראגע מוז זיין, אויב די "טעלעגראם" האט, אינ'ם סאמע ברען פון קאמפיין, געווירמעט א פולען ערייטא־ריעל דער דאזיגער פראגע.

* * *

ארויפגעבראכט געווארען איז די דאזיגע פראגע אויפ'ן טאג־אָרדנונג, מיט אן ערך דריי, פיער וואכען צוריק, אין א געוויסען טאג איז געווען באריכטעט אז א קליניק אדער עפעס עהנליכעס וועט אין ניכען גענרינדעט ווערען אין שטאדט, פאר'ן איינציגען צוועק, צו דינען דער באַ־פעלקערונג מיט אינפאָרמאציע און עצות וועגען געבורט קאנטראל.

דער אפקלאנג פון דעם דאזיגען באַ־ריכט איז, אין עטליכע טעג ארום געהערט געווארען פון די „פוליפטס" אין די קור־כען. די גלחים האבען זיך אנגעכאפט אן דער דאזיגער טעמע אזוי ווי אן א ווערט־פולער שטיק צירונג, און זיי האבען, זיך גענומען צו דער ארבייט.

"בוירט קאנטראל" איז א פארפרע־כא קריסטאפאר קאלומבוס. די איטאליע־נער באהויפטען, אז דיעזער מאן, וועלכער האט ענטדעקט אזא גרויסען וועלט־טייל איז געווען אן איטאליענער. די שפאניער, וועלכע האבען געהאלפען אויסשטאטען די אקספעדיציע פון קאלומבוסען און אזוי ארום גענעבען איהם די מעגליכקייט פאר זיין גרויסע אנטדעקונג באהויפטען אז קאָלאָמבוס איז געווען א שפאניער. גאנצע שעק מיט ליטעראטור איז שוין וועגען דער דאזיגער פראגע געשריבען געווארען.

איז אבער דא נאך א צד, וועלכער באהויפטעט אז קאלאָמבוס איז נאר געווען א זייערינער אין דער דריטער צד איז דאס אידישע פעלק.

די אידען טענען'ן אז קאָלאָמבוס איז נאר געווען א איד, נאר אזוי ווי קאָלאָמ־בוס איז ערשיינען פאר דעם שפאניש־ען קעניג איזאבעלא מיט זיין ביטע וועגען אויסשטאטען אן עקספעדיציע, אין דער צייט, ווען עס האט שוין געהאלטען מען זאל אידען ארויסטרייבען פון שפאניען, האט ער ניט געוואָלט אויסגעבען זיין אמת'ע אפשטאמונג, אויס מורא, אז זיין אידישע אפשטאמונג וועט שאדען זיינע פלענער. דאס טאקי זאל זיין די אורזאכע, וואס מען קען ביז אויף דעם היינטיגען טאג נעגען ניט פעסטשטעלען די פער־זענליכקייט פון קאָלומבוס'ען.

דיעזע דיסקוסיעס זיינען פארגעקו־מען אזוי אפט, און אזוי פיעל איז שוין געשריבען געווארען, דאס עס וואלט זיך שוין ניט געלוינט וועגען דעם מעהר צו שרייבען, ווען מען געפינט ניט א נייעם דאקומענט בנוגע דער פראגע.

דער נייער דאקומענט דארף פעסט־שטעלען, אז קאָלומבוס איז געווען א שפאניער, אבער ווען מען לעזט דאקומענט אויפמערקזאם מוז מען קומען צום באַ־שלוס, אז די אידישע טענה איז גאר א גע־רעכטע און אז קאָלומבוס האט טאקע גע־שטאמט פון אידען.

אין אן ארטיקעל פארעפענטליכט אין

פון דער נויט און דחקות פון וואס די ברייטע מאסען ליידען. געבורט קאנטראל איז אנטשטאנען איבער די האַרצרייסענ־דע אפיעלס וואס ווערען געמאכט יעדען יאהר, ערב קריסטמעס פאר הילף פאר די אומגליקליכע אריימע קינדער.

בלויז איין איינציגער אפיעל אזא, איז דאך די בעסטע אינטאציע פאר גע־בורט־קאנטראל.

און די אלע מוסר־רייד פון די גלחים וועלען געווים ניט העלפען.

בלעטערט מען דורך די פראטאקא־לען פון דער מאנדאט־קאמיסיע פאר די לעצטע פאר יאהר, דאן איז ניט שווער זיך צו איבערצייגען, אז פון ערשטען מאַ־מענט אן, ווען עס האט נאר אנגעהויבען אקטועל ווערען די פראגע וועגען דער עמאנציפאציע פון אייראַ געגענד, האט די קאָמיסיע גלייך ארויסגעוויזען א גאנץ ספעציעלען אינטערעס און איפמערקזאַמ־קייט דער לאגע און דעם גורל פון די מינ־דערהייטען־קבוצים אין דעם דאזיגען גע־ביט.

נאך אין יאהר 1927 האט די קאָמיי־סיע אויסגעדריקט אין איהרע מסקנות דעם וואונש, אז די צוקונפטיגע באריכ־טען פון דער בריטישער רעגיערונג זאלען אנטהאלטען גענויערע און אויספיהרלי־כערע ידיעות וועגען דעם מצב פון די עטנישע און רעליגיעזע מעוטים אין אי־ראק.

א יאהר שפעטער, אין 1928, זעהן מיר די מאנדאט קאָמיסיע זיך זעהר ערנסט באשעפטיגען מיט דער פעטיציע פון דער רעליגיעזער סעקטע "באהאאי".

אין דער דאזיגער פעטיציע האבען זיך די פיהרער פון דער 'נייסטיגער באַ־האאי נעזעלשאפט" ביטער באקלאגט, אז מען האט ביי זיי אויף אן אומגעזעצלי־כען אופן צוגענומען דאס הויז, וואו עס האט געוואוינט דער באגרינדער פון זייער סעקטע און וועלכע זיי באטראכטען דער־פאר אלס א היילינגטום.

אויך די בריטישע רעגיערונג האט אין איהרע שריפטליכע און מינדליכע דערקלערונגען פאר דער קאָמיסיע ניט געלייקענט, אז עס איז באמת באגאנגען געוואָרען געגען די באהאאי־סעקטע א שווערע עולה אז אין די רעגיערונג פון אייראק סיי זיין אויבערשטער נעריכט זייי־נען אין דעם פאל ניט געשטאנען אויף דער נויטיגער הויך.

די בריטישע פארטרעטער האבען גע־זוכט שפעטער — און דאס אין א גרויי־סען מאס אונטער דעם שטארקען דרוק וועגען דעם, אז עס מוז גאראנטירט ווע־רען "א ווירקזאמער שוץ פון די עטנישע, שפראכליכע און רעליגיעזע מינדערהיי־טען."

די כללים, וועלכע די מאנדאטקאָמי־סיע האט אויסגעארבייט בנוגע די באַרינ־גונגען פון דאס ענדיגען זיך פון א מאנ־דאט, האבען געטראגען אזוי צו זאגען אן אלגעמיינעס פרינציפיעלען כאראקטער. צוגלייך איז זי אבער איינגעלאדען געווא־רען זיך דער ארויסצוזאגען אויך וועגען דעם קאנקרעטען פאל פון איראק.

די ערשטע פראגע, אויף וועלכע זי דארף געבען אן ענטפער, באשטעהט אין דעם, צו איראק האט שוין דערגרייכט אזא מדרגה פון אנטוויקלונג, וועלכע זאל באַ־רעכטיגען איהם באטראכטען אלס רייף זיך זעלבסטשטענדיג צו "פארוואלטען און אנפיהרען מיט'ן מלוכה־רודער אהן קיין קיין שום השגחה און קאנטראל פון אור־סען.

די פארטרעטער פון דער בריטישער רעגיערונג האבען מיט גרויס איבערצייג־גונג און פעסטקייט פארטייידיגט פאר דער קאָמיסיע דעם באשלוס לטובת דער באל־דיגער עמאנציפאציע פון איראק; זיי האַ־בען אלגעמיינע כללים, אונטער בעי אויך אפגעגעבען באהויפטענדע און גינסטיגע דערקלערונגען בנוגע דער אביהרת פון דער איראקישער רעגיערונג צו איהרע מעוטים.

די מיטגליעדער פון דער קאָמיסיע האבען גענוגסט זיך וואס געוויסע און אויספיהרליכער צו אינפארמירען וועגען דער פאקטישער און יורידישער לאגע פון די מעוטים־גרופען אין איראק. גראד פאר די לעצטע צוויי אן א האלב יאהר האט די קאָמיסיע דערהאלטען א רייהע פעטיציעס, און וועלכע דער מצב פון די מינדערהיי־טען וועלכע זענען געשילדערט אין א וויין ניט קיין גינסטיגען ליכט

אזוי איז אנגעקומען פעטיציעס פון ניין פארטרעטער פון די קורדען, איינינע פארטרעטער פון דער בריטישער רעגיע־רונג תמיד און תמיד אויפמערקזאם גע־

(פארזעצונג אויף פיידזש 5)

דאס מינדערהייטען־פראבלעם אין איראק פאר דער מאנדאט קאמיסיע

פון דר. נ. בן אריה

פון דער קאָמיסיע — משפיע זיין אויף די איראקישע רעגיערונג, אז זי זאל ווי ניט איז דורכקומען מיט דער באהאַי גע־זעלשאפט און ווידער גוטמאַכען די עולה; זיי האבען צוגלייך ניט אויסגעהערט צו פארזיכערען די קאָמיסיע, אז דאס אי־בערחזר'ן זיך פון אזא מין האנדלונג, וועלכע איז דיקטירט געוואָרען פון רעלי־גיעזען פאנאטיזם, איז לחלוטין ניט מער־ליך מעהר. מען מוז זאגען, אז די פע־טיציע פון דער באהאאי־סעקטע האט גע־מאכט אויף די מיטגליעדער פון דער מאנ־דאט־קאָמיסיע זעהר א שווערען איינדרוק און אז זיי האבען זיך פון דעם דאזיגען רוישם ניט געקענט באפרייען אויף זייערע אלע שפעטערדיגע באראטונגען בנוגע דער לאגע אין איראק.

אין נאָוועמבער 1929 האט, ווי באַ־קאנט די בריטישע רעגיערונג אָפיציעל מודיע געווען דעם פעלקערבונד, אז אין 1932 האט זי בדעה פארצושלאָגען אז מען זאל דערקלערהערן איראק אלס א זעלבסטשטענדיגע מדינה און איהם אריינ־נעהמען אלס מיטגליעד פון פעלקערבונד. דער פעלקערבונד־ראט האט דאן באאויפ־טראגט די מאנדאט־קאָמיסיע אויסצואר־בייטען די אלגעמיינע כללים, אונטער וועלכע עס דארף זיך פארענדיגען אין אפטרופסות פון א מאנדאטאר־מאכט, ווי אויך צו פרעציזירען די גאראנטיעס, וועלכע עס דארפען געפאָדערט ווערען פון דעם מאנדאטאנט, אין מאָמענט ווען ער ווערט עמאנציפירט און דערהויבען צו דער מדרגה פון אן אונאפהענגיגען שטאַט. בכשך פון איינינע סעסיעס האט זיך די קאָמיסיע באשעפטיגט מיט דער דאזיגער פראגע, און עס דארף געוויס ניט וואונ־דערען, וואס צווישען די פארפליכטונגען, וועלכע זי האט פארגעשלאָגען ארויפצו־לייגען אויף א נייע מדינה, וועלכע ווערט באפרייט פון א מאנדאט, פינווירט אויך א התחייבות כלפי די מינדערהייטען. אין דער דאזיגער ווערבונג פון אן אונאפהענגיגע שטאַט, וועלכער איז פארגעלייגט געוואָרען דעם ראט, דערדט די קאָמיסיע סאם, און א רייהע אנדערע, קאָלאָנעל ראַ־סאם, וועלכער האט מיט איין און א האלב צוריק פארבראכט מעהר ווי רען "א ווירקזאמער שוץ פון די עטנישע, פינף חדשים אין איראק און וועלכער איז אגב אליין אן אסיריער האט נאך זיין צוריקקומען פון דארטען באלד אויסגעהיי־בען א גרויסען וויצעקו בנוגע דער צוקונפט. פון די קריסטליכע און אנדערע מינדער־הייטען נאָב'ן פארענדיגען זיך פון ברי־טישען מאנדאט. ער האט געפרוביירט שאַ־פען א גרעסערע באוועגונג לטובת די אי־ראקישע מעוטים און מאָביליזירט צו דעם צוועק די עפענטליכע מיינונג. ביחוד זוכט ער צו פארטיידיגען די רעכט פון די כאל־דעער אסיריער, וועלכע צעהלען בערך א 120 טויזענט מענשען.

זיין פארשלאג באשטעהט אין דעם, אז דער פעלקערבונד ראט זאל שיקען קיין איראק א ספעציעלע קאָמיסיע אויס־צופארשען דארט די לאגע און פארמולירען פארשלאגען, ווי, אזוי צו באשיצען די מינדערהייטען.

ער אליין גלויבט, אז דער בעסטער וועג דערצו וואלט געווען געווען געגען דעם וויליאטש מאסול, אוואו עס וואוינט דאס רוב פון די מעוטים, א וויינגעגענדע טעריאטאריאלע אויטאנאמיע. די בריטי־שע פארטרעטער און בתוכם אויך דער הויך קאָמיסאר אין איראק סער פראנסיס העמפארס האבען דערקלערהט דער מאנ־דאט קאָמיסיע קאָמיסיע „אז די באהויפ־טונגען פון דאס איינען אדער פאלש „דער־הארן". דזשאנו וויינס־מיוט די טיטול ראלע. דאס „בילד" ווערט אויפגעפיהרט אויף זעהר פיעל מעהר צו שא־דען די מינדערהייטען, ווי זיי זאָגען. זיי האבען דערבייי אויך שטארק אנגע־גריפען פערזענליך ראסאם'ן און איהם באשולדיגט אין דער דעבאטע אין דער בון עדגאר רייס באַרא.

דער נייער דאקומענט וועגען קאלומבוסעס געבורט צו גונסטען דער מיינונג אז דער ענטדעקער איז פון אמעריקא און איז געווען א איד

פון א פאכמאן

פאר הונדערטע יאהרען געהט אן א דיסקוסיע אין דער וועלט איבער דער אפ־שטאמונג פון דעם ענטדעקער פון אמעריי־קא קריסטאפאר קאָלומבוס. די איטאליע־נער באהויפטען, אז דיעזער מאן, וועלכער האט ענטדעקט אזא גרויסען וועלט־טייל איז געווען אן איטאליענער. די שפאניער, וועלכע האבען געהאלפען אויסשטאטען די אקספעדיציע פון קאָלומבוסען און אזוי ארום גענעבען איהם די מעגליכקייט פאר זיין גרויסע אנטדעקונג באהויפטען אז קאָלאָמבוס איז געווען א שפאניער. גאנצע שעק מיט ליטעראטור איז שוין וועגען דער דאזיגער פראגע געשריבען געווארען.

איז אבער דא נאך א צד, וועלכער באהויפטעט אז קאָלאָמבוס איז נאר געווען א זייערינער אין דער דריטער צד איז דאס אידישע פעלק.

די אידען טענה'ן אז קאָלאָמבוס איז נאר געווען א איד, נאר אזוי ווי קאָלאָמ־בוס איז ערשיינען פאר דעם שפאניש־ען קעניג איזאבעלא מיט זיין ביטע וועגען אויסשטאטען אן עקספעדיציע, אין דער צייט, ווען עס האט שוין געהאלטען מען זאל אידען ארויסטרייבען פון שפאניען, האט ער ניט געוואָלט אויסגעבען זיין אמת'ע אפשטאמונג, אויס מורא, אז זיין אידישע אפשטאמונג וועט שאדען זיינע פלענער. דאס טאקי זאל זיין די אורזאכע, וואס מען קען ביז אויף דעם היינטיגען טאג נעגען ניט פעסטשטעלען די פער־זענליכקייט פון קאָלומבוס'ען.

דיעזע דיסקוסיעס זיינען פארגעקו־מען אזוי אפט, און אזוי פיעל איז שוין געשריבען געווארען, דאס עס וואלט זיך שוין ניט געלוינט וועגען דעם מעהר צו שרייבען, ווען מען געפינט ניט א נייעם דאקומענט בנוגע דער פראגע.

דער נייער דאקומענט דארף פעסט־שטעלען, אז קאָלומבוס איז געווען א שפאניער, אבער ווען מען לעזט דאקומענט אויפמערקזאם מוז מען קומען צום באַ־שלוס, אז די אידישע טענה איז גאר א גע־רעכטע און אז קאָלומבוס האט טאקע גע־שטאמט פון אידען.

אין אן ארטיקעל פארעפענטליכט אין

פון דער נויט און דחקות פון וואס די ברייטע מאסען ליידען. געבורט קאנטראל איז אנטשטאנען איבער די האַרצרייסענ־דע אפיעלס וואס ווערען געמאכט יעדען יאהר, ערב קריסטמעס פאר הילף פאר די אומגליקליכע אריימע קינדער.

בלויז איין איינציגער אפיעל אזא, איז דאך די בעסטע אינטאציע פאר גע־בורט־קאנטראל.

און די אלע מוסר־רייד פון די גלחים וועלען געווים ניט העלפען.

ניו יארק "טיימס" פון ריטשארד אראמיל, דער שרייבער פון ארטיקעל נעהמט ברענגען ער דעם דאקומענט און באמיהט זיך דארט צו באוויזען, אז ערשטענס איז דער ניי געפונענער דאקומענט, דאטירט פון יאהר 1494 און געשריבען פון גיוואַ־דע באראמעא, א באריהמטער נאָבעלמאַ־ן פון יענער צייט, אז עכטער איז טאקע פון איהם געשריבען. געוואָרען און צווייי־טענס, גיט ער דעם נאנצען אינהאלט פון שען אינאלייען אין שפאניען בנוגע דער אפשטאמונג פון קאָלומבוס'ען און קומט צום שלוס, אז לוים דעם נייעם דאקומענט איז אין קאָלומבוס געווען א שפאניער. דעם שלוס בויט ער אויף דעם סמך, וואס לוים דער אינאלייענישער באהויפטונג איז קאָ־לומבוס געבאָרען געווארען אין גענוא, אינאלייען. דער דאקומענט באוויזט אבער אז ער איז אין עגבאָרען געווארען אין מאיארקא, אן אינזעל לעבען דער שפאני־שער פראווינץ, קאאלאניא אז א טהייל פון קאטאלאניא.

דער דאקומענט, ווי פארעפענטליכט אין דעם ארטיקעל לעזט זיך ווי פאלגט: איך גיוואַן דע באראמעא, הגם ניט הא־בענדיג קיין אויטאריטעט אויפצודעקען דערקלערהערונג, וואס דארף ניט געהאלטען ווערען בסוד, און וואס איז צו מיר גע־מאכט געוואָרען פון סענאר פיער דע אר־מאנדאטאר־מאכטס, וואס מיינט ער וויל לענדער וואס ער קלייבט זיך צו קומען אהין, און אזוי ארום וועט איהם געלינגען צו באקומען, די גע־פארערטע שטיצע פאר זיין רייזע.

ווען מען נעהמט נאך אין אנבע־טראכט אז פיעלע הויכגעשטעלטע אידען און אידישע משומדים האבען אזוי איר־פערייג געהאלפען קאָלומבוסען פארווירק־ליכען זיינע פלענער און איהם שטארק גע־שטיצט און אז צווישען די וואס זיינען מיט איהם געפאָהרען אויף זיין רייזע, וואס האט געפיהרט צו דער ענטדעקונג פון אמעריקא, זיינען געווען אידען, צווי־שען זיי אויך א אידישער דאקטאר, ווערט די באהויפטונג וועגען קאָלומבוס'עס אי־דישער אפשטאמונג נאך פיעל שטארקער.

צו קאָלומבוס האט געהאנדעלט ריכ־טיג, וואס ער האט זיין אידישער אפ־שטאמונג פארלייקענט, אנגעבענדיג זיך מיט אן אנדער נאָמען איז אן אנדער פראגע. מען מוז אבער ניט פארגעסען די לאגע פון די אידען אין שפאניען אין יע־נער צייט און די אמביציע וואס קאָלומ־בוס האט געהאט אויסצופיהרען זיינע פלענער און נאך האבענדיג די עצה פון פיער רע אנגהיערע, קענינגליכער טרעווישר־דער, אז ער זאל זיין נאָמען בייטען, האט ער עס געטאן.

און אויב דיעזע השערה איז א ריכ־טיגע ווערט עס אויך קלאהר וואהרום ביז אויף דעם היינטיגען טאג איז פארבליבען א סוד דער געבורטספלאץ פון דיעזע הי־סטאָרישע פערזענליכקייט. עס האט פשוט ביז זיין לעצטען טאג פון לעבען ניט גע־וואלט אויפדעקען פאר דער וועלט, אז ער האט אויפגעגעבען אויב די הערשער פון שפאניען, אז ער איז געווען א שפאניער אין אן אנדער לאנד, אז ער זאל זיין נאָמען אויף פון אנדערע לענדער, רפעציעל אין שפאניען.

דער נייער דאקומענט באווייזט טאַ־קע, אז קאָלומבוס איז געווען א שפאניער און ניט קיין איטאליענער. אבער ער ווייזט אויך, אז קאָלומבוס איז געווען א שפאנישער איד און דערפאר די "דעליי־ליכען זיינע פלענער און איהם שטארק גע־דערען קיין שטאַרקער אנטשלוס.

צווינגט ניט אייערע קינדער

צו נעהמען אן אפשטויסענדע אפפיהרונג. גיט זיי

עקס־לאַקס

(אין ענגליש EX-LAX)

עקס־לאקס איז א געשמאקע שטיקעל קענדי און איז אנערקענט אין מעדיצין אלס דער אונשעדליכער און זיכערער אפפיהר־מיטעל, וואס איז גוט פאר דער גאנצער פאמיליע, גרויס און קליין.

עקס־לאקס קומט אין 2 פארמען: „טשאָקאָלאד" און „פיג פלייוואר" (פייגען).

מאראנטא, מיטוואך דער 3
נייעס
מערדזשי עוועגס איז אויסג
געווארען פאר דער בעסטער פרוי
פון סעזאן. דאס איז די הויפט ר
דעם בילד „קוראזש", וואס די מ
סטודיא פיהרט דורך. ראבערט
גאמרי שפילט די הויפט מענער
דאס בילד איז א קאמעדיע
וואס פרעדריק לאנדטדאיל האט
בען ספעציעל פאר מר. מאנטגאמ
ראבערט ז. לענארד וויט דירעקטי
אויספיהרען.
שפילט די הויפט ראלע
„טארזאן"
מארין א'סאליוועון וועט ש
וואס דו מ. ג. מ. הויבט גלייך אן
דזיכטערן אונטער דער דירעקציע
ס. ווען דייק, וועלכער האט זיך ב
ריהמט געמאכט מיט דעם בילד
„דער־הארן". דזשאנו וויינס־מיוט
די טיטול ראלע. דאס „בילד"
ווערט אויפגעפיהרט אויף זעהר
סען מאסשטאב מיט אלע אטעס
פענדיגע סצענעס פונ'ם זשורנאל
ווערען געשילדערט אין דער דע
בון עדגאר רייס באַרא.
קעטרין קראָפאָרד באק
וויכטיגע ראלע
צוליעב דעם וואס עעטערן
האט זיך אזוי שטארק אויסג
אינ'ם בילד „פלאיאינג האי"
אויסגעפליבען געווארען צו שפ
ראלע פון דער כיטער פרוי
בילד „עמא". דאס איז מארי ר
נייע סטאר־פיקטשור אין דער
גאלדווין מייער סטודיא. אין
בילד שפילט דזשאָרדזש בעקער א
קלארענס בראון דירעקטירט דא
לילא הייעמס אין א צ
דראמע
דערפאר וואס לילא הייעמ
באוואוסטע נאפאָלעערין פון דע
קעל קאָלטשור" פראקטיק, איז
געפליבען געווארען צו שפילען
אלס „וועגנס" אין דער בילד
(פארזעהענישען) וואס די מ. ג.
איצט אין צוגרייטען. דאס איז
פון דעם נאנצען צירקוס־לעבען.
סע איז געגומען פון ווילים גא
סקרין שטיק. וואלאס פארד שפ
איהר די הויפט מענער ראלע.
דעזיגו אוירלס שפילען די הויפ
פון די זייטיגע פארשטעלונגען,
וועלכע עס געפינען זיך א מאס
העניישען.
א מאסע פארזעהענישע
געקומען נאך לאס א
דזשעלעס
א גרויסע צאהל פארזעהענ
אלע סארטען איז פון עפליכע
ריק אנגעקומען קיין לאס אנ
צווישען זיי האט זיך אויך
דזשאהני עקס, וועלכער האט
האלבען קערפער „קוקו", דאס
מיידעל" וועמעס קערפער קוקט
א גדויסער פויגעל; פיט ראבינ
באריהמטער מענשליכען סקעל
צירקוסען, און די קליינע מארט
איז געבוירען געווארען אהן ה
נעלט!
מיר גיבען אייך
אדער אוי
ניר
איהר
דער,
INANCE
TION —
oria Sta: Head Office.
ברענטש אפ